

פרדס השבוע

הרב דוד שושנה שליט"א

שמיני עצרת
ושמחת תורה
תשפ"א

הכעיסונו, א"ל לא עלה לרקיע ולא דשו רגליו בערפל ולא דברת עמו פנים אל פנים ולא קבל התורה מידך, א"ל הקב"ה רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה. אמר לפניו רבש"ע שמא יאמרו ישראל אלולי מצא במשה דברים רעים לא היה מסלקו מן העולם, א"ל כבר כתבתי בתורתך ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, א"ל שמא יאמרו בקטנותי עשיתי רצונך ובזקנותי לא עשיתי רצונך, א"ל כבר כתבתי על אשר לא קדשתם אותי.

א"ל רבש"ע אכנס לא"י ואחיה שם שתי שנים או שלש ואמות, א"ל גזרה היא מלפני שלא תכנס לשם. א"ל אם לא אכנס בחיי אכנס במותי, א"ל לאו. א"ל רבש"ע כל הכעס הזה עלי למה? אמר לו על אשר לא קדשתם אותי. א"ל מרע"ה כתיב כל אלה יפעל אל וכוי ואתה מתנהג עם בריוותך במדת רחמים פעם אחת ושנים ושלוש, ואני עון אחד יש לי ואין אתה מכפר לי, א"ל הקב"ה משה שש עונות בידך ולא גלית לך שום אחד מהם: בתחלה אמרת לי שלח נא ביד תשלח, שנית, ומאו באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, שלישית, לא ה' שלחני, רביעית, ואם בריאה יברא ה', חמישית, שמעו נא המורים ששית, והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים, אברהם יצחק ויעקב חטאים היו שאמרת לבניהם כך?! אמר לפניו רבש"ע ממך למדתי שאמרת את מחותות החטאים האלה בנפשותם, א"ל אני לא הזכרתי אבותם, א"ל רבש"ע כמה פעמים חטאו ישראל והתחננתי והתפללתי עליהם לפניך ומחלת להם ולי לא תמחול, א"ל אין דומה גזירת צבור לגזירת יחיד, ועוד עד היום היתה השעה מסורה בידך.

מיד התחיל לדבר תפלות ותחנונים, ועליו אמר שלמה תחנונים ידבר רש. משלו משל למה"ד לחכם שהיה מלמד לבנו של מלך והיו כל בני פלטרין של מלך יראים ממנו, ולא בני פלטרין בלבד אלא גם כל העולם היו יראים ממנו והיו עושים כל רצונו על שהיה מלמד לבנו של מלך, לאחר זמן מועט מת בנו של מלך, כיון שמת אבד רבו כל הטובות שהיו לו מבני פלטרין והתחיל להחזיר על הפתחים, באותן הימים שהיה בנו של מלך חי היה הכל ברשותו של חכם, כיון שמת אבד הכל. כך מרע"ה כל זמן שהיה חי היה הכל ברשותו עליונים ותחתונים שנאמר עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, בקע הים, הוציא מים מן הסלע, הוריד המן, ולא עוד אלא שהיה אומר קומה ה' שובה ה', ועוד אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה. כיון שהגיע זמנו ליפטר היה מחזיר למי שיבקש עליו רחמים, הו' תחנונים ידבר רש, וכתיב לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים, עת היתה למשה לירד למצרים ליטול גאולה ולגאול את ישראל שנאמר גם האיש משה גדול מאד בכל ארץ מצרים, ועת היתה לו להפיל תחנה שנאמר ואתחנן וגוי בעת ההיא לאמר ה' אלקים וגוי שתי שמות הללו למה הזכירן משה? מלמד שאמר משה בשני שמות הללו ברא הקב"ה את עולמו ואת האדם בדין וברחמים, שנאמר וייצר ה' אלקים את האדם, ומנין ששני שמות הללו הם רחמים ודין? שנאמר ה' ה' אל רחום וחנון וגוי הרי כאן רחמים ודין, לזה אמר ה' אלקים אתה החלות להראות לי גבורתך בסנה ועתה בזקנותי אני מבקש רחמים על עמך צאן מרעיתך שתסלח ותכפר להם, בבקשה ממך אל תהיה כמלך בשר ודם, מלך ב"ו כשיהיה לו עבד בעודו

וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלקים את בני ישראל לפני מותו:

ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבת קדש מימינו אשדת דת למו:

מובא בספרי (סי' שמ"ב):

ד"א וזאת הברכה זה מוסף על ברכה ראשונה שברכו יעקב אביו (בראשית מט, כח) וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם. נמצינו למדים שממקום שסיים יעקב אבינו לברך את בניו משם התחיל משה וברכן, שנ' וזאת הברכה, הרי זה מוסף על ברכה ראשונה.

ואיזו? זו תפלה, שנאמר (תהלים ז, א) תפלה למשה איש האלקים. ועדין דבר תלי בדלא תלי, ואין אנו יודעים אם תפלה קודמת הברכה, ואם ברכה קודמת לתפלה? כשהוא אומר וזאת הברכה הוי תפלה קודמת את הברכה, ואין ברכה קודמת לתפלה.

גם כותב הנצי"ב בפירושו עמק דבר:

וזאת הברכה: כאשר נתברכו בני ישראל מיעקב אבינו ומבלעם, על כן הקדים הכתוב אשר "זאת הברכה", הגדולה מכולם, היא אשר ברך משה, כאשר הוא איש האלקים, שהשכינה היתה מדברת או מתוך גרונו, כמו שהשכינה מברכת.

מובא באוצר מדרשים (פטירת משה רבינו נוסחא א):

וכשהגיע יומו של מרע"ה ליפטר מן העולם א"ל הקב"ה הן קרבו ימך למות, אמר לפניו רבש"ע אחר כל היגיעה שיעצתי תאמר לי שאמות. לא אמות כי אחיה וגוי, א"ל הקב"ה רב לך עד פה תבוא ולא תוסיף, קרא את יהושע ואצונו, אמר לפניו רבש"ע מפני מה אני מת? אם בשביל כבודו של יהושע יכנס יהושע לשררה ואני אצא. א"ל הקב"ה ותעשה לו כמו שהיה עושה לך? א"ל הן. מיד הסכים משה והלך אחר יהושע וקרא לו רבי יהושע, נתיירא יהושע מאד וא"ל ולי אתה קורא רבי! א"ל מרע"ה ליהושע רוצה אתה שאחיה ולא אמות? א"ל הן, א"ל ולא טוב לך שלא אמות באופן כזה? ואם יקשה בעיניך שום דבר אני מלמדך, אבל קבל עליך שאחיה ואעשה לך כמו שהיית עושה לי. א"ל יהושע למרע"ה כל מה שתגזור עלי אני מקבל בשביל שאראה פניך. והתחיל מרע"ה לעשות ליהושע כל הכבוד שהיה עושה לו יהושע. כיון שנכנסו לאהל מועד ירד עמוד הענן שנאמר וירא ה' באהל בעמוד ענן והפסיק בין משה ליהושע, יהושע מבפנים ומרע"ה מבחוץ.

כיון שראה כך אמר מאה מיתות ולא קנאה אחת התחיל משה לתבוע אותו בפיו ואמר לפניו רבש"ע מה חטא בידי כדי שאמות? א"ל הקב"ה הן, מחטאו של אדם הראשון שכתוב בו הן האדם היה כאחד ממנו לפיכך אתה מת. א"ל רבש"ע לשוא דשו רגלי בערפל ולשוא רצתי לפני בניך כסוס? א"ל כבר קנסתי מיתה על אדם. א"ל רבש"ע אדם הראשון מצוה קלה צוית אותו ועבר עליה ואני לא עברתי. א"ל הרי אברהם קדש שמי בעולם ומת, א"ל יצא ממנו ישמעאל וכוי. א"ל הרי יצחק בנו שפשט צוארו ע"ג המזבח, א"ל יצא ממנו עשו וכוי. א"ל הרי יעקב שיצאו ממנו י"ב שבטים ולא

מותאם ונערך עם השלמת מקורות ע"י בנו יונתן יוסף, מתוך שיחתו השבועית של הרב בצרפתית.

לקבלת השיחה ב M או ב WhatsApp : A0583245820@gmail.com או באתרים לדעת ודרשו

בחור והוא גבור הוא אוהבו וכשיוקין הוא שונאו, אבל אתה אל תשליכני לעת זקנה וגו', את גדלך אלו עשרת הדברות, ואת ירך החזקה אלו עשר מכות, אשר מי אל בשמים ובארץ, אתה בראת הכל ובירך להמית ולהחיות, אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך לעתיד לבא. ולמה אמר משה כ"כ, אלא משה היה סבור שאם ישראל ירצו לעשות שום עון אינו מניחם וזה בשמים ובארץ, ר"ל אל אחד ואין זולתו, ולא עוד אלא שאודיע הוד כבודך לדורות שיבואו ואומר להם שעל ידי בקעת הים ונתת התורה לישראל והמטרת להם לחם מן השמים ארבעים שנה והעלית מים מן הבאר והוצאת להם מים מן הסלע, ועכשיו אם טוב בעיניך לא אמות כי אחיה ואספר מעשי י-ה,

א"ל הקב"ה די לך, אם תשאר חי יטעו בך ויעשו אותך אלוה ויעבדוך, אמר לפניו רבש"ע כבר בדקת אותי בעשיית העגל ובטלתי אותו ועכשיו אמות? א"ל הקב"ה משה בן מי אתה? א"ל בן עמרם, א"ל ועמרם בן מי הוא? א"ל בן יצהר, יצהר בן מי הוא? א"ל בן קהת, וקהת בן מי הוא? א"ל בן לוי, א"ל וכולם ממי יצאו? א"ל מן אדה"ר, א"ל נשאר מהם שום אדם חי? א"ל כולם מתו, א"ל הקב"ה ואתה רוצה לחיות?! א"ל רבש"ע אדה"ר גנב ואכל מה שלא רצית וקנסת עליו מיתתו ואני גנבתי כלום לפניך? וכבר כתבת עלי עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא, א"ל הקב"ה למשה כלום אתה צדיק מאדה"ר ודורו? א"ל כן, אדה"ר וחווה פיתה אותם נחש ואני החייתי מתים בנחש, א"ל הקב"ה כלום אתה גדול מנח ודורו? א"ל כן, נח הבאת עליו ועל דורו מי המבול ונח לא בקש רחמים על דורו ואני אמרתי ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת. א"ל כלום אתה גדול מאברהם שנסיתי אותו בעשרה נסיונות? א"ל יצא ממנו ישמעאל שיאבדו בניו את בניך וכו'. א"ל האתה גדול מיצחק? א"ל יצא מחלציו מי שיחריב את ביתך ובניו יהרגו את בניך כהניך ולויה,

א"ל הקב"ה כלום אמרתי לך שתהרוג את המצרי? א"ל ואתה הרגת כל בכורי מצרים ואני אמות בשביל מצרי אחד?! א"ל הקב"ה ואתה דומה אלי ממית ומחיה? כלום אתה יכול להחיות כמוני, ולא תזכור כמה כבוד כבדתיך, אמרת לי קומה הי וקמתי, שובה הי ושבתתי, גם בשבילך שניתי מעשה שמים וארץ, שדרכן של שמים להוריד טל ומטר וארץ להוציא לחם ואתה אמרת לי איני רוצה בזה אלא השמים יורידו לחם והארץ תוציא מים, וכן עשיתי שנאמר הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ואומר עלי באר ענו לה. גם הייתי רוצה ליתן לך חיים ואמרת לי איני רוצה אלא אמות (מחני נא מספרך וגו'), גם אמרת לי ואם בריאה יברא הי ופצתה האדמה את פיה ואני מלאתי את דבריך ועשיתי חפצך שנאמר ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם. גם אמרתי זובח לאלהים יחרם בלתי להי לבדו, וכשחטאו ישראל בעגל בקשתי להקים את דברי ולא הנחת אותי ואמרת לי סלח נא לעון העם הזה, וסלחתי כדבריך.

ולא עוד אלא התורה נקראת על שמי שנאמר תורת הי תמימה וקראתיה על שמך שנאמר זכרו תורת משה עבדי, ג"כ ישראל נקראו על שמי שנאמר כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם, בני בכורי ישראל, וקראתים על שמך שנאמר ויזכור ימי עולם משה עמו. ולא עוד אלא שדברתי עמך באמירה ובדיבור שנאמר ויאמר הי אל משה, וידבר הי אל משה, אף אתה דברת עמי באמירה ובדיבור שנאמר ויאמר משה אל הי וידבר משה אל הי, אני אין לפני אכילה ושתיה ועשיתך כיוצא בי שנאמר ויהי שם עם הי ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. ג"כ אני אלקים ואתה אלהים שנאמר ראה נתתיך אלהים לפרעה, ג"כ אני יש לי נביאים ואתה יש לך נביא שנאמר ואהרן אחיך יהיה נביאך. אתה אין בריה יכולה להסתכל כנגדך שנאמר ויראו מגשת אליו וגו', אני אמרתי וראית את אחורי לפני לא יראו וכך כתיב והביטו אחרי משה. בכ"ב אותיות כבדתי את התורה ובכולן כבדתיך, שלחתיך אל פרעה והוצאת את ישראל ממצרים, צויתך על השבת והמילה, נתתי לך עשרת הדברות, כסיתך בענן, נתתי לך שני לוחות אבנים ושברת אותם, עשיתך יחיד בעולם, הנחלתך תורתך,

כבדתיך משבעים זקנים. חזר משה והודה על הכל ואמר לפניו רבש"ע גדלתי והרבה טובות עשית לי שאיני יכול לספר אחת מני אלף, וכל העולם יודעים מה שגדלתי וכבדתי, ג"כ כל העולם יודעים שאתה הי אחד יחיד בעולמך ואין זולתך ואין דומה לך, אתה בראת עליונים ותחתונים, אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון, ומי יוכל למלל גבורותיך, אלא דבר אחד אני מבקש ממך: שאעבור את הירדן. א"ל הקב"ה למשה, משה! שתי שבועות נשבעתי: אחת שלא תכנס לארץ ושנית שלא אכלה את ישראל, אם רצונך שאעבור על השבועה ותכנס לארץ ג"כ אעבור על השבועה ואכלה את ישראל. א"ל, רבש"ע בעלילה אתה בא עלי לתפוס חבל בשני ראשי, יאבד משה ואלף כיוצא בו ולא תאבד נפש אחת מישראל. עוד אמר רבש"ע מה יאמרו הבריות רגלים שדשו ברקיע וידים שקבלו את התורה והפה שדבר עם הי ימות, ואפילו הכי לא מצא תשובה מהשי"ת. זהו משה, מה יעשו ויאמרו שאר הבריות!

מובא במדרש תהילים (המכונה שוחר טוב) תהילים עט: מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך. וכי מזמור היה לו לומר אינו אלא בכיה. וכיוצא בו אתה אומר (שמואל ב טו, ל) ודוד עולה במעלה הר הזיתים עולה ובוכה. וכתוב מזמור. זה שאמר הכתוב (משלי כא, טו) שמחה לצדיק עשות משפט. הצדיקים פורעין חובו ומזמרין להקב"ה. וכן אסף אומר מזמור לאסף אלקים. משל למלך שהיה לו בן והיה קשה ולא היה שומע לאביו מה עשה המלך כיון שכעס נכנס לחופתו של בנו והיה מחתך ומקרע ומשליך לאשפה עד שנקרע כולו והשליך הבן משם. אמר המלך לא יפה עשיתי שקרעתי חופתו של בני שאני יכול לעשות יותר יפה הימנה ולא הרגתיו בחמתי שאם הרגתיו בחמתי בן אחי יורש אותי ומוטב שיירשני בני. כך אמר אסף לא יפה עשה הקב"ה שהפיג את חמתו בעצים ובאבנים ולא בבניו.

גם בי התאנף הי בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם: (דברים א, לו) מובא באור החיים:

גם בי התאנף הי בגללכם וגו' – קשה והלא לא מצינו שהתאנף הי על משה בעון המרגלים, ורמב"ן פ"י ואמר ועוד הוספתם להרע פעם אחרת עד שגרמתם להתאנף בי ע"כ, ואין דבריו נראים כי רואני שעדיין הוא מדבר בענין המרגלים שכן אמר הכתוב אחר זה וטפכם אשר אמרתם וגו' עד סוף הפ' והוא מדבר בענין המרגלים ולמה הפסיק בתוך הענין בשלא כענין, ומה שהליץ הרב שרצה להזכיר יחד הנמנעים מעבור הארץ שהם היו גרמא לזה, לא ידעתי מה הנאה יש בזה. והנכון הוא על פי דבריהם ז"ל שאמרו (במד"ר טז, כ) בפסוק ויבכו העם בלילה וגו' (במדבר יד, א), קבעו בכיה לדורות, כי ליל ט' באב היתה שבו נחרב הבית ואמרו עוד שאם היה נכנס משה לארץ והיה בונה בית המקדש לא היה הבית נחרב, שאין אומה ולשון נוגעת בו ואמרו עוד (שוחר טוב עט) בפסוק מזמור לאסף אלקים באו גוים וגו', וז"ל קינה מבעי ליה, אלא על שהשליך חמתו על עצים ואבנים: מעתה אם היה נכנס משה לארץ והיה בונה בית המקדש, ולהשליך חמתו עליו לא אפשר כנזכר, ויחר אף הי בשונאי ישראל ויהיה כליונם במקום חורבן הבית, לזה גזר הי בגזרת המרגלים גם על משה שימות במדבר והוא אומר גם בי התאנף הי בגללכם, פירוש בגלגול דברים שלכם, כי אם לא היה עון המרגלים והיו נכנסים, אפשר שהיה נכנס משה עמהם, והגם שיבנה בית המקדש אין מיחוש כי לא נתגבר בחינת הרע, והיו עומדים בצדקם בארץ, אלא מאמצעות עון מרגלים גברה יד רשעה וידע הי כי לא יעמדו בצדק, וצא ולמד משירת האזינו:

ואם תאמר והלא רואני שמיתת משה היתה על מי מריבה, כבר כתבתי שם (במדבר כה), שאם משה היה מקדש שמו יתברך היו ישראל חוזרים לטהרתם שהיו בו קודם חטא המרגלים, באמצעות קידוש הי הגדול, והיה הי מתיר שבועת משה, והיה נכנס לארץ ובונה בית המקדש מכון לשבתו עולמים.

לא רק שמשה רבינו לא האשים אותם ולא כעס עליהם אלא שבירך כל אחד ואחד מהשבים בברכה המיוחדת לו ... שנזכה ללמוד ממשו רבינו את "תורת משה", וגם את מ'ודותיו הטובות והנעלות, ולשכוח בשמחת התורה.

חג שמח!